

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kecskeméthy Pethes László*

Cím: *Budapest vagy Buda*

Forrás: *Nemzeti Figyelő*

Bn.
(Hely)

1942 VIII. 9.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

725.092.1

Hely

Idő

"1942"

Személy

FOVÁROSUNK NEVE:

BUDAPEST – VAGY BUDA

Irta: **Kecskeméthy Pethes László dr.**

A „Nagy-Budapest“ megalkotását célzó javaslatlalt szinte egy időben — ez év június 21-én — egyszerre vetették fel *Edelsheim-Gyulay* Ella grófnő a „Pesti Hírlap“, *Szell* Sándor dr. pedig a „Nemzeti Figyelő“ hasábjain azt a régi közóhajt, hogy székesfővárosunk nevéből az idegen hangzású „pest“ szótagot elhagyva — fővárosunk neve egyszerűen csak — a régi fényt és dicsőséget jelentő „Buda“ név legyen.

E gondolatot illetőleg azóta többen mellette, míg *Cholnoky* Jenő dr. ny. egyetemi tanár ellene nyilatkozott. — Úgy *Szell* Sándor, mint különösen *Cholnoky* Jenő — a világhírű földrajztudós — történelmi leírást is adnak Óbuda, Buda s Pest városok geológiai talajáról, őstörténetéről, településéről, alapításukról, majd az 1872: XXXVI. t.-c. által történt egyesítésükről.

Fővárosunk történelmi kialakulása

Nagyon érdekesek e történelmi fejtegetések, mert több általános tévhitet oszlatnak el. Nagyközönségünk ugyanis eddig azt hitte, hogy egyrészt a német „Ofen“ szó Buda nevének német fordítása; —

másrészt, hogy székesfővárosunk *duna-jobbparti része: Buda* (és Óbuda), *dunabalszéli része pedig* ősidők óta: *Pest*. Holott nemcsak a kelta *Ak-Ink* (bővíz), amiből a római *Aquincum* lett; továbbá *Buda* (Attila = *Etele* bátyja s régi magyar család neve) és *Etele-Vár* (németül: *Eitzelburg* = *Eitzelburg*) feküdtek a *Duna jobb partján*, — hanem a *Pesthegy* (ma *Gellérthegy*) és az ennek északi lejtőjén — a későbbi ú. n. *Tabán* területén — alakult: *Pest helység is*.

A szlávból a magyarba átvett (mert p. hanggal, betűvel ősmagyar tulajdonnév nem is kezdődött) „pest“ szó: *mészégető kemencét* jelent s ezt a szót fordították le a tatárjárás után odatelepített németek saját nyelvükön „*Kalkofen*“-re, illetve egyszerűen: „*Ofen*“-re. Ma már azonban rájöttek a németek is, hogy az „*Ofen*“ szó soha nem fedte a „*Buda*“ nevet, amely — mint ősmagyar név németre különben is lefordíthatatlan.

Világos ezekből, hogy úgy Óbuda, Buda, mint Pest is eredetileg *dunajobbparti település*.

„*Új-Pest*“ alapját a *Döbrentey-térrel* átellenben, a *Vigadó-térről* kezdve, egész a *Boráros-térig* a régi *dunajobbparti kis*

Pest (Ofen) rakta le. Amde ugyanakkor a mai IV. kerület északi része és az egész V., VI. és VII. kerületek már inkább *budai települések*. — Amily mértékben résztvett tehát a régi *Pest (Ofen)* a *dunabalszéli hatalmas városrész kialakulásában*, ugyanolyan — sőt még nagyobb — mértékben résztvett ebben *Buda is!* (A legnagyobb

részben azonban az egész ország!)

Ez az igazság és ez volt az állapot már 1872-ben is. Az akkori közigazgatási helyzetnek megfelelően tehát ezért egyesítette az 1872:XXXVI. t.-c. Buda és Pest szab. királyi s Óbuda mezővárosokat (és a pestiliszsoltvármegyei *Margit-szigetet*) *Buda-Pest* név alatt egy várossá s tette meg ezt az ország fő- és székvárosává.

A nagyvárosok nevének alakulása

Más országok történelmi fejlődésű fővárosai s a világvárosok is különben mind több helység (város, község) egyesüléséből alakultak ki az idők folyamán. — E történelmi fejlődés során pedig az egyes „*rész*“-városok nevei nem maradtak fenn, hanem eltűntek és csak a „*mag*“-ot alkotó történelmi város neve maradt fenn (pl. *Berlin*, *London*, *Párizs*, *Varsó*).

Hogy 1872-ben miért nem lehetett a „*három*“ városnak egységes neve gyanánt már akkor a *Buda* nevet adni, ennek a pestiek lokalpatriotizmusa volt az akadálya, akiknek még a „*Buda-Pest*“ szó sem tetszett, hanem a „*Pest-Buda*“ név mellett kardoskodtak. Hogy azonban a legnagyobb magyar: gr. *Széchenyi* eszményképe — a 3 város összeolvadása — valóráváljék, ahhoz még az egyesítéstől napjainkig eltelt 70 esztendőnek kellett jönni. Ma már, de csakis most — már meg lehet csinálni a névváltoztatást s székesfővárosunk nevének a — régi dicsőséget jelentő — rövid „*Buda*“ névre való átkeresztelését.

Hogy e névváltoztatás a főváros *Duna*

jobb- és balparti részének megjelölése körül kezdetben zavart idézne elő, ez sem áll meg, mert ily nagyvárosnál, mint székesfővárosunk, — pláne a szomszéd helységek hozzácsatolása után — úgyszólván városrészenként kell majd megjelölni az egyes kerületeket. S itt mindjárt fel is vettem azt a gondolatot (amint az már a *Lipótvárossal* is megtörtént), tessék országos és világhírű nagyjaink nevével elkeresztelni az egyes kerületeket (pl. *Etele*-, *Árpád*-, *Geyza*-, *Szent László*-, *IV. Béla*-, *Nagy Lajos*-, *Mátyás*-, *Zápolyai János*-, *Bocskay*-, *Báthory*-, *Bethlen*-, *Rákóczi*- s *Horthy*-városokra), hogy a jövőben Óbuda helyett azt mondassuk „*Etele-város*“-ba vagy városába) akarok menni.

Egyes városok nevének megváltoztatására különben számtalan példát találunk más országokban is. A norvégok pl. *Krisztianának* az ősi „*Oslo*“, az írek *Dublinnek* a régi *Baile Atha Cliath* nevét adták vissza. Japáni testvéreink meg a régi *Jedo*-t ma *Tokio*-nak hívják. Szintúgy a régi *Byzantium*-ból *Constantinopolis*, majd *Stambul* s a végén *Istanbul* lett. *Sankt-petersburgból* *Petrograd*, majd — sajnos — *Leninrad*, stb.

A „Buda“ név visszaállítá- sának jogossága

A rövid, 2 szótagú *Buda* név különben meg is felel az európai kontinens legtöbb nemzeti fővárosa nevének. Ezek hangzása, ugyanis véletlenül majdnem ugyancsak 2 szótagból áll, pl.: Berlin, Róma, Madrid, Páris, Buxelles, London, Oslo, Stockholm, Tallin, Riga (Kowno), Vilna, Kiew, Zagreb.

Mindent összegezve, végül is tény, hogy míg a történelem folyamán *Buda* „bekebelezte“ a régi Pest (Ofent), addig s ehelyett — a jogfolytonosságot és a jogalapot félretéve — most (az ország közőhájára) csak a magyar dicsőségkorabeli ősi főváros nevet akarja visszaállítani és ezt a nevet — mint (a vele együtt) az ország fővárosát alkotó testvérére — reá is átruházni.

De tény az is, hogy a „pest“ szó egyrészt szlávból átvett „tájszó“, másrészt más idegen nyelveken kellemetlen hangzású s jelentésű, mert pestist s dögvészt jelent; nem is szólva arról, hogy idehaza a „bűnös-város“ név alatt is csak „Pest“-et értettük!

Ezekkel szemben az ősi *Buda* név nemcsak hangzásra, hanem jelentőségére is törzsgyökeres magyar szó, amelynek hallatára megdobban minden magyar szíve, a régi dicső multat zengi s remélhetőleg a jövőben a hasonló boldog időt hozza vissza nekünk.

S ameddig *Buda* áll, — a magyar is él!!